Instytut Pamięci Narodowej
https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/214213,Justyna-Staron-Historia-polskiego-sokolstwa-w-Stanach-Zjednoczonych.html
28.02.2026, 06:22

Justyna Staroń: Historia polskiego sokolstwa w Stanach Zjednoczonych

Sokolstwo Polskie w Ameryce (Polish Falcons of America) jest jedną z najważniejszych organizacji polonijnych w Stanach Zjednoczonych. W latach 1894–1926 towarzystwo działało pod nazwą „Związek Sokołów Polskich w Ameryce". Jego członkowie mieli wielkie zasługi w propagowaniu polskiej kultury, nie tylko wśród emigrantów, ale także w całym społeczeństwie amerykańskim.

Emigracja Niepodległość Sport USA

20.02.2025

Przez blisko 140 lat istnienia „Sokoła" w Stanach Zjednoczonych podtrzymywano związki z krajem. Emigracja zarobkowa, polityczna, wyjazdy edukacyjne, deportacje, zsyłki, przesiedlenia, działania wojenne, zmiana granic – różne są powody migracji ludności i wyboru nowego miejsca zamieszkania. Polacy nie są wyjątkiem, choć ze względu na tragiczne dzieje naszej Ojczyzny wychodźstwo i jego losy zajmują ważne miejsce w polskiej kulturze i historii. Szacuje się, że poza granicami kraju mieszka od 13 mln do 21 mln osób polskiego pochodzenia.

Po upadku powstań narodowych w XIX w. do Stanów Zjednoczonych licznie przybywali polscy emigranci. Polacy w nowym kraju chcieli kultywować swoją kulturę i wiarę katolicką. Polonia amerykańska organizowała się przede wszystkim przy powstających w tym czasie polskich parafiach. Przy kościołach, w których modlili się polscy emigranci powstawały stowarzyszenia kościelne i kulturalne.

Przywódcy wychodźstwa od początku przykładali dużą wagę do wychowania młodzieży, tak aby mimo oderwania od Ojczyzny nowe pokolenie mogło zachować własne dziedzictwo kulturowe. Powoływano więc licznie organizacje zrzeszające Polaków, a wśród nich także oddziały-gniazda Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół" nawiązujące do pierwszego polskiego gniazda założonego we Lwowie w 1867 r. Początki sokolstwa na amerykańskiej ziemi datuje się na rok 1887, kiedy to z inicjatywy Feliksa L. Pietrowicza w Chicago powstał pierwszy oddział organizacji.

„Ponad cudzymi grody i sioły wzlećmy do Polski-macierzy"

Zakładanie gniazd towarzystwa „Sokół" wśród Polonii służyło przede wszystkim integracji polskich emigrantów, kultywowaniu tradycji, zachowaniu dziedzictwa kulturowego przez nowe pokolenie Polaków, urodzonych już w Stanach Zjednoczonych. Głównym celem sokolstwa stało się wychowanie młodzieży w duchu patriotycznym oraz propagowanie aktywności sportowej.
W sokolstwie tworzono również przy gniazdach „oddziały pomocnicze"; początkowo panie, które chciały brać udział w inicjatywach towarzystwa, nie miały jeszcze takich samych praw jak mężczyźni. Sytuacja zmieniła się już w 1899 r., kiedy powołano pierwsze odrębne żeńskie gniazdo nr 100 w Chicago.

W amerykańskim „Sokole" uprawiano nowe dyscypliny sportowe, zwłaszcza te, które zyskiwały popularność w Stanach Zjednoczonych – baseball, golf czy kręgle. Dzięki temu polskie sokolstwo

było bardziej atrakcyjne dla członków lokalnych społeczności.

„O, Polsko-matko,
twoje Sokoły wierną ci będą drużyną!”

Mimo oddzielenia Polonii od rodaków żyjących na ziemiach polskich i mimo zaborów kontakty Związku Sokołów z macierzą były na przestrzeni lat utrzymywane i zacieśnianie. W XX w. amerykańskie sokolstwo nie opuściło Polaków w potrzebie, biorąc udział w walkach o niepodległość Ojczyzny. Sokoły wsparły polski wysiłki w czasie I wojny światowej – ok. 6 tys. członków tej organizacji dołączyło do tworzonej we Francji Błękitnej Armii. Jako hallerczycy brali udział w walkach na Kresach podczas wojny polsko-bolszewickiej.

Również członkinie „Sokoła” w Ameryce miały swój wkład na rzecz odradzającej się Polski. Przyłączyły się do inicjatywy Heleny Paderewskiej i wstąpiły w szeregi Polskiego Białego Krzyża. Pozostali na amerykańskiej ziemi członkowie związku brali udział w licznych akcjach charytatywnych, których celem było zebranie środków finansowych na pomoc dla rodaków w kraju. Przedstawiciele amerykańskiego sokolstwa przygotowali „Memoriał do cywilizowanych narodów świata w sprawie Polski”, w którym podnoszono prawo do pełnej niepodległości. Dokument ten został uroczyście wręczony prezydentowi Woodrowowi Wilsonowi w 1915 r.

►Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl

Poprzedni Strona
Następny Strona

Emigracja, Niepodległość, Sport, USA

Artykuł